

Artikeln är publicerad i Helsingin Sanomat den 29.12.2021, den största dagstidningen i Finland. Intervjun och artikeln är gjord av Jussi Sippola vars lov införskaffats att översätta och publicera den.

De sista veteranerna

Under midsommaren 1941 inkallades Kurt Antskog, 18 år, till kriget där han sedan kom att tjäna under 3 ½ år. Efter kriget flyttade han till Stockholm där han sedan bott med sin familj.

Under årets sista dag 2021 upphörde verksamheten i den i Stockholm verkande krigsveteranföreningen. Kurt Antskog var föreningens sista medlem.

I det ögonblicket ropade Kurt Antskog sin mor till hjälp.

Han hade just tagit livet av en människa. Det hände under fortsättningskriget mellan Finland och Sovjet.

Antskog hade skjutit en fiendesoldat i magen, som han mötte i skogen. Fienden föll död ner på marken 15 meter från Antskog.

Antskog kände att han gjort något fel men han hade inga alternativ. Fiendens uppgift var att skjuta honom så om han ville förbli i liv så var det han som skulle skjuta fienden.

Antskog var en ung tjuugoåring från Kimito och han hade tagit livet av en annan människa första gången.

Mamma, mamma, ropade han.

”Men inte kunde man bli där och gråta, följande var redan på väg så det var bara att fortsätta. Uppgiften var den viktigaste” säger Antskog nu sittande i sin länsstol hemma i Stockholm, årtionden efter händelsen

Antskog är 98 år gammal och bor med sin hustru Ulla i Stockholm på Reimersholme nära Södermalm.

Som orsak till sin goda hälsa nämner Kurt Antskog måttlighet. Måttlig i allt, ingenting för mycket. ”Och bra gener”.

Från sin balkong på sjätte våningen öppnar sig en vacker utsikt över Mälaren. Kurt Antskog har bott med sin svenska hustru i Stockholm sedan 1950-talet. Paret har fyra döttrar, den äldsta Ann-Marie Antskog kommer idag på besök.

Hon skall köra sin pappa till Bromma där man ordnar en minnesstund för den för ett år sedan avlidna Anne-Marie Råbergh som Antskog kände väl. Han kände också hennes man, Björn Råberg, som var officer under fortsättningskriget. Han avled 2017.

Veteranerna från våra krig minskar snabbt. I Sverige finns det ännu några vid liv.

I Stockholm torde Kurt Antskog vara den sista. Det vi vet är att han är den sista finska soldaten i Stockholm som stridit vid fronten och varit aktiv inom krigsveteranorganisationerna, i Sverige upphör nu krigsveteranverksamheten då årets sista dag kommer.

”Inte bryr jag mig om att vara där ensam” säger Antskog.

I Sverige fortsätter det svenska distriktet för Finlands krigsinvalidier och Svenska Finlandsfrivilligas Minnesförening sina verksamheter. Svenska Finlandsfrivilligas Minnesförening är grundad som en intresseorganisation för de frivilliga svenskar som stred i de Finska krigen.

I de Finska krigen deltog över 9000 svenska frivilliga. Veterligen så avled den sista av de svenska frivilliga som deltog i fortsättningskriget, Jan Kjellberg som 97-åring, hösten 2021.

Verksamhetsledaren för det svenska distriktet inom Finlands krigsinvaliders förbund, Juha Joki, bedömer att det lever ca 30-40 finländare som deltog på sätt eller annat i krigen i Finland. Nödvändigtvis var det inte vid fronten utan de kunde deltaga på annat sätt. I antalet finns också de krigsinvalider som ev. skades först efter kriget tex. på grund av en mina. Antalet kan vara större för alla deltar inte i veteranförbundens verksamhet.

Ännu år 2015 bodde i Sverige ca 300 krigsveteraner, 100 krigsinvalider och ca 150 krigsänkor.

”När nu krigsveteranernas verksamhet upphör så erbjuds alla medlemmar en möjlighet att ansluta sig till Helsingfors krigsveterandistrikt. Kurt är den sista krigsveteranförbundets medlem i Stockholm” säger Joki.

Kurt Antskog föddes i juni 1923 och bodde hemma i Kimito i en trygg barndomsmiljö i Egentliga Finland. Han flyttade som 12-åring till Jyväskylä till sin pappas kusin och hans finskspråkiga hustru för att gå i skola och lära sig finska språket.

Antskog kommer ihåg den första satsen på finska som han lärde sig i skolan i Jyväskylä.

Röken stiger ur gevärnsfabrikens skorsten.

Han började som 16-åring känna på sig att kriget var på kommande.

”Det var 1938 och Sovjet började ställa sina krav” kommer Antskog ihåg.

Till kraven hörde först ett försvarssamarbete med Sovjet, senare kom kravet att flytta Finlands gränser.

Finland gav inte efter för dessa krav och i november 1939 anföll Sovjet Finland. Vinterkriget började. Tonåringen Antskog såg Sovjetiska bombplan som flög över Kimito.

Två år senare, vid midsommaren 1941 fick Antskog inkallelseordern. Han stred i fortsättningskriget i tre och ett halvt år, största delen förlöpte i ställningskriget vid Syväri. Antskog hörde till infanteriregemente IR 13 som till stor del bestod av svenskspråkiga soldater.

”Halva min pluton stupade” säger Antskog.

Bland de stupade fanns också Antskogs barndomsvän Aulis från Kimito där de tillsammans vuxit upp och gått i skola.

”Till krig borde man inte skicka personer över 30 år”

Från november 1941 fram till maj 1944 befann man i de samma ställningarna vid Syväri berättar Antskog.

”Det var en alldeles för lång tid”

Man studerade fiendens aktiviteter via periskop i skyttegraven. Att lyfta upp huvudet var inte att tänka på, det påmindes man om hela tiden. Två gånger sköt en skarpskytt från fienden sönder spegeln på Antskogs periskop.

Man sov i korsun under tidningar då det hoppade löss från taket. Lössen höll på att bli hela plutonens öde. En gång när man gasade ihjäl lössen sov plutonen ute i tält i ett par nätter ungefär 20 meter från korsun. Tälten syntes bättre än korsun, som var nedgrävd, så plutonen var mera oskyddad.

Då plutonen kunde ta korsun i besittning igen , så samma natt träffade en rysk granat platsen där plutonen hade övernattat.

”Alla skulle ha strukit med om vi ännu skulle ha varit där” säger Antskog.

Antskog tror att han hade tur i kriget. Han förlitade sig också på turen . Han säger att han hade en känsla av att vara obesegrad. Att ingen kula skulle träffa honom.

”Unga pojkar tänker på det sättet, de känner inte rädsla på samma sätt som äldre, därför skall man inte skicka soldater till krig som är över 30 år. Den tiden var 35-40-åringar redan gamla gubbar. Å andra sidan , de soldater som deltagit i vinterkriget, de var de allra viktigaste. De visste vad som skulle göras. De sade, skjut inte för tidigt, då ni skjuter, kom ihåg att det är viktigt att det träffar” säger Antskog.

Till slut sårades Antskog. Det hände sommaren 1944 i striderna vid Tali-Ihantala som har kallats den största striden i Norden.

Från Finland deltog 50 000-100 000 soldater, från Sovjets sida 150 000.

Antskog berättar att han stred i skogen i 10-15 dagar. Det fanns inga tält eller korsun. Man sov en timme, eller en och en halv, då det var möjligt.

Antskog och hans pluton fördes med tåg från Syväri till Lyykylä. Där fortsatte sedan striderna.

”På vägen kom en soldat ridande och sade att vi inte skulle fara till det där helvetet. Men där började vårt helvete.”

Det var kontinuerligt stridande, dagar och nätter. Antskog berättar att han sköt med sin maskinpistol så mycket att vapnets pipa blev glödhet. Om det föll en droppe saliv på den så försvann den genast som ånga.

Antskog fick veta om att han sårats, när han förde en svårt sårad löjtnant till förbandsplatsen. Sanitären sade att Antskog fått ett sår i axeln.

”Det var ett splitter, spänningen var så hård och det kom inget blod, då såret brunnit fast, att jag inte märkte det. Det var samma dag jag fyllde 21 år”

Ärret syns ännu i denna dag.

Den sårade Antskog förbands och fördes till ett tåg med sårade. Han somnade genast.

”Jag skulle inte ens ha kommit ihåg mitt namn, om någon skulle ha frågat, så trött var jag”

I tåget var stämningen förskräcklig, berättar Antskog. Hela vagnen var full av sårade. Då tåget stannade på mellanstationer åt och drack Antskog och fortsatte sedan att sova.

”Sedan någonstans nära Kristinestad började jag få tillbaka mina krafter, jag hörde fågelsång”

Antskog vilade på sjukhuset och fick sedan 4 veckors permission. Under läkargranskningen lyfte läkaren på Antskogs arm och frågade, kan du åka tillbaks.

”Jag kan” svarade Antskog och åkte tillbaks till fronten.

Men det blev inte flera strider för Antskog. Kriget tog slut i september 1944. Finland var försvagat men klarade sig. Sedan kom de stora krigsskadestånden att betala.

”Under ett halvt år så var jag tvungen att gymnastisera mig så trött att jag kunde sova men sedan började det lätt. Jag hade tur, jag klarade mig med små skador”

Antskog blev forstmästare. Han åkte till Kanada för att arbeta där men kärleken förde honom till Sverige där han bott med familjen sedan 1950-talet.

”Jag har haft ett gott liv”

Krigsveteranerna och den åldersgrupp som upplevt kriget i Sverige har varit stark grupp och viktig för Antskog. Numera är gruppen inte stor men ändå viktig. Antskog säger att som veteran har han fått ett bra bemötande. Speciellt berömmar han Sauli Niinistö som har hälsat på veteraner också i Sverige.

Antskog uppskattar Niinistös besök.

”Niinistö har gjort mera för veteranerna än alla de andra presidenterna tillsammans” konstaterar Antskog.

Antskog och hans fru är i gott skick och lever i sitt eget hem. Antskog följer noggrant med händelserna i världen. Han plockar fram ett tidningsurklipp ur Dagens Industri från början av december.

I artikeln berättas om den ryska utrikesministern Sergei Lavrovs hotelser mot USA och Storbritannien. Lavrov kräver att länderna hålls borta från Ukraina om de inte vill ha en ”mardrömslik konflikt”.

”Inte är jag rädd för Ryssland.”

Ryssland har under senare tid koncentrerat trupper till gränsen mot Ukraina och krävt att Nato stoppar utvidgningen.

I artikeln säger man att detta är ett misslyckande för Ryssland. Ytterligare berättar man där att Lavrov representerar ett land vars ekonomi är mindre än Nordens. Lönerna är dåliga, folket lider. I texten finns understreckat ett ställe där man säger att efter 30 år av globalisering så känner man inte till ett enda ryskt varumärke.

”Ryssland har misslyckats. Ryssarnas månadslön är 4000 kronor i månaden (400 euro)”, säger Antskog.

”Inte är jag rädd för Ryssland. Jag kunde fara på nytt. Nå, kanske inte nu ändå”, säger han.’

Men han har inte något emot ryssarna påpekar Antskog.

”Jag har gjort affärer med ryssarna. Alla har varit 100% ärliga. Och nog måste man förstå Ryssland också. De vill hålla sitt land, strida för det. Precis som vi”.

Det nyss avklarade jaktplansaffärerna har Antskog också följt. Avtalet med det amerikanska bolaget Lockheed Martin var en bra affär, säger Antskog.

”De svenska jaktplanen skulle ha varit ett dåligt val när fabrikerna är så nära. Det skulle ha varit lätt att förstöra dem. Bra att de tillverkas någon annanstans”.

Berättande och historier skulle det finnas mer av men Ulla Antskog kallar nu till kaffebordet. Kaffet hinner man dricka före avfärden till vännens minnesstund.

Minnesstunden ordnas ett år efter dösfallet då pandemin hindrade minnesstunden förra året. Det är viktigt att ta farväl.

Översättning: Anders von Bell 02/2022